

Upravljanje zavarovanih območij – ustvarjanje boljšega sveta?

Povzetek

Z upravljanjem zavarovanih območij zasledujemo cilje ohranjanja narave in trajnostnega razvoja. V prispevku predstavljamo glavna dejstva o zavarovanih območjih v Sloveniji, pozornost namenjamo zlasti zavarovanjem na državni ravni. Nakažemo perspektive razvoja tega področja. Za uspešnejše upravljanje zgolj učinkovitejši upravljalci niso dovolj.

1. Cilji zavarovanih območij

Nedavni intervju novega direktorja javnega zavoda Kozjanski park je bil naslovljen z zapisom »V zavarovanih območjih gradimo boljši svet«. ¹ Na prvi pogled se zdi izjava skoraj pretirano idealistična. Postavlja se vprašanje, ali je to res cilj upravljanja zavarovanih območij, in če je odgovor pritrdilen, kakšna pravna in finančna sredstva sploh so na voljo za doseganje tako ambicioznega cilja.

Svetovna zveza za varstvo narave (IUCN) zavarovana območja opredeljuje kot »točno določen geografski prostor, ki je s pomočjo pravnih ali drugih veljavnih ukrepov priznan kot namenski prostor, ki je upravljan tako, da se zagotovi dolgoročno varstvo narave skupaj s pripadajočimi ekosistemskimi storitvami in kulturnimi vrednotami«. ²

Zavarovanje območja je eden najpomembnejših in najstarejših ukrepov varstva narave. ³ Pri vseh vrstah zavarovanih območij v Sloveniji, ki jih določa Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1 in 8/10 – ZSKZ-B), je varstvo narave osrednji namen zavarova-

vanja. Zavarovana območja v Sloveniji se delijo na ožja (naravni spomenik, strogi naravni rezervat in naravni rezervat) in širša (narodni, regijski in krajinski park), ustanovljena so lahko na lokalni ali državni ravni ali v sodelovanju obeh.

Prav vsi akti o zavarovanju območij na državni ravni v Sloveniji pa vsebujejo tudi razvojne vsebine, zato lahko trdimo, da ima zavarovanje območja dva krovna cilja – varstvo narave in trajnostni razvoj. Oba cilja sta tesno povezana, saj sodobno varstvo narave brez sodelovanja s ključnimi nosilci razvoja v prostoru ne more biti uspešno. Doseganje ciljev varstva narave in trajnostnega razvoja seveda ni omejeno zgolj na zavarovana območja. Ker pa je oboje pri zavarovanih območjih posebej izpostavljeno in je za upravljanje praviloma določena tudi upravljavska organizacija, je očitno pričakovanje, da bo doseganje varstva narave in trajnostnega razvoja na teh območjih zgledno ali vsaj boljše kot kje drugje, povsem upravičeno.

2. Pomen zavarovanih območij za družbo

Ohranjanje biotske raznovrstnosti je nesporen družbeni cilj na globalni in državni ravni. O pomenu vloge zavarovanih območij pri tem priča tudi dejstvo, da je eden od indikatorjev stanja ohranjenosti biotske raznovrstnosti delež nacionalnega zavarovanja območij z namenom ohranjanja narave. Po poročilu Okoljske evropske agencije o ohranjanju biotske raznovrstnosti do leta 2010 so pri tem indikatorju pomembni kvantitativni podatki (površina, delež, trend ustanavljanja novih zavarovanih območij) in kvalitativni podatki (ocena prispevka zavarovanih območij k ohranjanju biotske raznovrstnosti). ⁴ V 39 evropskih državah ima v povprečju 16 % površin status zavarovanih območij. V Sloveniji je zavarovanih okrog 13 % površine, ⁵ kar pomeni, da za evropskim povpre-

čjem zaostajamo. Precej pa zaostajamo tudi za nacionalnimi cilji, do leta 2012 bi namreč morali delež zvišati na 22 %. ⁶ V teku je ustanavljanje Regijskega parka Kamniško-Savinjske Alpe in Krajinskega parka Radensko polje, ki bo po predvidenem zaključku letos prispevalo k povečanju deleža za okrog 1 %. Znatnejše povečanje deleža zavarovanih območij bi lahko dosegli zgolj v primeru konsenza na nacionalni in lokalni ravni za zavarovanje obsežnejših območij (npr. Kočevske, Notranjske, Krasa). Gre namreč za zahteven in dolgotrajen proces, ki vključuje lokalne skupnosti, strokovne organizacije, druge zainteresirane organizacije civilne družbe, posameznike, vladne resorje. Koordiniranje tega procesa zahteva dovolj usposobljenih kadrov in zagotovitev sredstev za ustanavljanje in kasnejše upravljanje novih zavarovanih območij.

V publikaciji o vlogi zavarovanih območij z vidika klimatskih sprememb avtorji ugotavljajo, da kljub nesporno pomembni vlogi teh območij analize kažejo, »da je podpora globalni mreži zavarovanih območij precej manjša celo od polovice tega, kar bi potrebovali za maksimalno učinkovitost, in da nekatere vlade trenutno zmanjšujejo podporo zavarovanim območjem«. ⁷ Usmeritve za okrepitev te vloge zavarovanih območij so povečevanje obsega zavarovanih območij, zlasti večjih; močnejša povezanost teh območij v prostoru; uveljavitev različnih načinov upravljanja; izboljšave učinkovitosti upravljanja; okrepitev zavarovanja ponorov ogljika; prioritarno izvajanje ukrepov za blažitve in prilagajanje klimatskim spremembam.

Zavarovana območja so glede na izsledke študije o ekonomiji ekosistemov in biotske raznovrstnosti pomembna za zagotavljanje številnih ekosistemskih storitev, kot so zagotavljanje pitne vode, goriv, genskih virov, varne hrane, oprava

¹ Kalčič, M. 2011. Intervju z mag. Hrvojem Teo Oršaničem. Posavski obzornik, leto XV, št. 3, str. 9.

² Dudley, N. (urednik). 2008. Guidelines for Applying Protected Area Management Categories. – Gland, Švica, IUCN, 86 str.

³ Berginc, M., Kremesec Jevšenak, J. in Vidic, J. 2007. Sistem varstva narave v Sloveniji. – Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana, 128 str.

⁴ <http://www.eea.europa.eu/publications/progress-towards-the-european-2010-biodiversity-target>

⁵ Agencija Republike Slovenije za varstvo okolja, 2010. Kazalci okolja v Sloveniji. – http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=334, dostop: 11.2.2011

⁶ Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja 2005–2012. – Ur. l. RS št. 2/06.

⁷ Dudley, N. et al. 2009. Natural Solutions: Protected Areas helping people cope with climate change. – IUCN-WCPA, TNC, UNDP, WCS, The World Bank and WWF, Gland, Switzerland, Washington DC and New York, USA, 126 s.

ševanja rastlin, zadrževanja vode.⁸ Eno izmed priporočil za uspešno ohranjanje biotske raznovrstnosti in zagotavljanje ekosistemskih storitev v korist lokalne, državne in globalne ravni je, da je treba povečati obseg zavarovanih območij in njihovo financiranje.

Zavarovana območja so pomembna razvojna priložnost območij, ki so praviloma slabše gospodarsko in socialno razvita in se soočajo z demografskimi težavami. Razvojne prednosti ohranjene narave v zavarovanih območjih je največkrat težko konkretno ovrednotiti, koristi pa se izkažejo šele na dolgi rok. Takoj po zavarovanju nekega območja tako ni realno pričakovati upada brezposelnosti. Pa vendar zavarovanje območja dolgoročno prinaša možnosti novih zaposlitev. V Triglavskem narodnem parku je bilo l. 2002 ugotovljeno, da je vseh zaposlitev, ki so bodisi neposredno, posredno ali prek dohodkov turizma povezane z zavarovanim območjem, približno sedemkrat več, kot je neposrednih zaposlitev pri upravljavcu.⁹ Po podatkih o narodnih parkih iz ZDA je posrednih zaposlitev kar trinajstkrat več kot neposrednih.¹⁰

⁸ TEEB 2009. The Economics of Ecosystems and Biodiversity for National and International Policy Makers – Summary: Responding to the Value of Nature 2009.

⁹ Verša, D. 2002. Varstvo narave kot ustvarjalec zaposlitvenih možnosti – Primer Triglavskega narodnega parka http://www2.arnes.si/~ljjamarz1/index_slo.html

¹⁰ Advancing the national park idea. 2009. – http://www.npca.org/commission/pdf/Commission_Report.PDF, dostop 11.2.2011.

Raziskave s področja turizma so pokazale, da je l. 2000 42 % turistov iz Evrope med potovanjem obiskalo vsaj eno zavarovano območje, v Kostariki pa kar 72 % vseh turistov obišče enega izmed narodnih parkov.¹¹ Tudi v Sloveniji sodijo neokrnjena narava in zavarovana območja po anketi med tujimi gosti med najpomembnejše motive za obisk, vtisi teh gostov o Sloveniji pa so na področju ohranjene narave in zavarovanih območij nadpovprečno dobri.¹² Kljub temu obstajajo trenja med področjem turizma in zavarovanimi območji. Upravljalci zavarovanih območij v Sloveniji nekatere oblike turistične in rekreativne aktivnosti občutijo kot pritiske in grožnje,¹³ iz turističnega sektorja pa v zavarovanih območjih vidijo zlasti omejitve npr. pri širitvi smučišč, izgradnji golfskih igrišč. V razvojnem načrtu slovenskega turizma za obdobje 2007–2011 so zavarovana območja prepoznana kot razvojna prednost Slovenije in slovenskega turizma.¹⁴ Ministrstvo

¹¹ Mulongoy, K.J. in Gidda, S.B. 2008. The Value of Nature: Ecological, Economic, Cultural and Social Benefits of Protected Areas. – Secretariat of the Convention on Biological Diversity, Montreal, 30 str.

¹² Statistični urad Republike Slovenije. Anketa o tujih turistih v RS, 2006. http://www.stat.si/tema_ekonomsko_turizem_anketa.asp, http://www.stat.si/tema_ekonomsko_turizem_anketa_2009.asp, dostop 3.3.2010

¹³ http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/okolje/pdf/rappam_porocilo.pdf dostop 11.2.2011

¹⁴ Ministrstvo za gospodarstvo, 2006. Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2007–2011. – avtorja Uran, M. in Ovsenik, R., Ljubljana, 169 str.

za gospodarstvo in Ministrstvo za okolje in prostor si tudi zato prizadevata za izgradnjo treh informacijskih središč za obiskovalce na zavarovanih območjih s sredstvi evropske kohezijske politike in z nacionalnimi sredstvi. Te investicije so s seznama potreb za izvedbo več kot 20 tovrstnih nacionalnih investicij iz Operativnega programa za upravljanja območij Natura 2000, ki ga je l. 2007 potrdila Vlada.

Večina zavarovanih območij v Evropi in v Sloveniji obsega predele kulturne krajine, v katerih je bila tradicionalna raba kmetijskih površin povezana z visoko biotsko raznovrstnostjo in krajinsko pestrostjo. Med pomembne naloge upravljanja zavarovanih območij zato sodi tudi spodbujanje naravi prijazne rabe. V Franciji so razvili blagovno znamko Regijski naravni park, ponudba obsega okrog 300 izdelkov in storitev.¹⁵ Pri nas so glede blagovnih znamk uspešni v Krajinskem parku Sečoveljske soline s svojimi izdelki iz soli, v Kozjanskem regijskem parku s spodbujanjem obnove in izdelkov travniških visokodebelnih sadovnjakov, v Krajinskem parku Gorričko vzpostavljajo celovito blagovno znamko za naravi prijazne izdelke in storitve, prav tako v ostalih parkih.

3. Upravljanje zavarovanih območij v Sloveniji

Poznavanje osnovnih nalog upravljanja ter obsega sredstev za izvajanje teh nalog je po našem mnenju ključno za uspešno upravljanje. Sezname želja, kaj vse naj bi delali na zavarovanih območjih, lahko na prizadevanja za izboljšanje upravljanja zavarovanih območij delujejo celo negativno, saj je razkorak med željami in zmožnostmi enostavno prevelik. Kljub razlikam med narodnim, regijskim in krajinskim parkom so vsem skupni cilji ohranjanja biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot, v vseh pa se pozornost posveča tudi ohranjanju značilne krajinske pestrosti. Poleg varstva narave so pomembni cilji upravljanja še skrb za predstavitev zavarovanega območja, izobraževanje in vodenje obiskovalcev, usklajevanje raziskovalnih aktivnosti, povezanih z zavarovanjem, ter spodbujanje trajnostnega razvoja.

¹⁵ Alp Media 2009. Francoski izdelki z blagovno znamko Regijski naravni park. – številka 07/09 in <http://www.parcsnaturels-regionaux.fr/fr/approfondir/faq.asp?lang=en&p=1&th=4>

V Sloveniji imamo 1 narodni park, 3 regijske parke, 43 krajinskih parkov, 1 strogi naravni rezervat, 54 naravnih rezervatov in 1175 naravnih spomenikov, ki so zavarovani z državnimi ali občinskimi akti. Večina od 13 % površin s pravnim statusom zavarovanega območja sodi v naslednja zavarovana območja, ki so bila ustanovljena na državni ravni:

- Triglavski narodni park (ustanovljen l. 1981),
- Kozjanski regijski park (ustanovljen l. 1981),
- Regijski park Škocjanske jame (ustanovljen l. 1996),
- Naravni rezervat Škocjanski zatok (ustanovljen l. 1998),
- Krajinski park Sečoveljske soline (ustanovljen l. 2001),
- Krajinski park Goričko (ustanovljen l. 2003),
- Krajinski park Strunjan (ustanovljen l. 2004),
- Krajinski park Kolpa (ustanovljen l. 2006),
- Krajinski park Ljubljansko barje (ustanovljen l. 2008).

Od devetih obstoječih zavarovanih območij na državni ravni v sedmih deluje kot upravljavec javni zavod, v dveh pa sta podeljeni koncesiji za upravljanje. Na leto v proračunu RS za upravljanje zavarovanih območij, ki so ustanovljena na državni ravni, namenjamo okrog 4,5

mio EUR.¹⁶ S temi sredstvi upravljavci krijejo zlasti stroške dela okrog 140 zaposlenih, stroške blaga in storitev ter osnovnih investicij v opremo za delo. Za korenite spremembe na bolje v zavarovanih območjih ta sredstva ne zadoščajo. Tudi primerjava z nekaterimi drugimi državami pokaže, da v Sloveniji do zavarovanih območij nismo pretirano radodarni. Tako npr. v Avstriji v povprečju na hektar zavarovanega območja na državni ravni namenjajo 94 EUR,¹⁷ v Nemčiji od 10 do 342 EUR,¹⁸ v Sloveniji pa v povprečju 20 EUR na hektar.

Na globalni ravni se krepi zavedanje o pomenu stabilnega in dolgoročnega financiranja zavarovanih območij.¹⁹ Ena od ugotovitev raziskave o financiranju zavarovanih območij je, da trenutni finančni tokovi nikjer ne zadoščajo niti za financiranje obstoječih zavarovanih

območij, še manj pa za ustanavljanje novih. Zato je treba poskrbeti za ohranitev obstoječih finančnih tokov, nujno pa je iskati dodatne vire financiranja, npr. v povezavi z ekosistemskimi storitvami. V tovrstnih razpravah na mednarodni ravni je pogosto izpostavljeno vprašanje, ali je bilo v preteklosti povečevanje sredstev skladno s povečanjem obsega zavarovanih območij, z uvajanjem novih nalog (npr. doseganje naravovarstvenih ciljev na območjih Natura 2000) in z vsestranskimi pričakovanji širše javnosti.

Eno od najmočnejših orodij upravljanja zavarovanih območij je priprava načrtov upravljanja. V teh načrtih se na podlagi ocene stanja varstva narave in z njim povezanega razvoja opredeli prioritete merljive cilje ter aktivnosti za doseganje teh ciljev za obdobje 5 ali 10 let. Načrti upravljanja vsebujejo tudi vizijo, ki vsebuje kratek opis dolgoročno zelena stanja in naj bi vse nosilce razvoja motivirala, da svoje aktivnosti usmerijo v skupaj določeno smer. Pri opredelitvi vizije je razmišljanje o boljšem svetu umestno, pri operativnih ciljih in aktivnostih pa je treba izhajati iz realno pričakovanih finančnih okvirjev, a vseeno ambiciozno z razpoložljivimi viri načrtovati čim več.

Akti o ustanovitvi zavarovanih območij poleg varstva narave vsebujejo tudi razvojne vsebine. Tako so na primer z Uredbo o Krajinskem parku Ljubljansko barje (Uradni list RS, št. 112/08) določene tudi razvojne usmeritve in ukrepi za njihovo uresničevanje. Razvojne usmeritve so praviloma ambiciozne in posegajo na področja drugih sektorjev. Iz razvojnih ukrepov, ki so opredeljeni za uresničevanje teh usmeritev, pa je razvidna zlasti spodbujevalna in povezovalna vloga upravljavca.

4. Učinkovitost upravljanja zavarovanih območij v Sloveniji

Pred kratkim je bila izvedena ocena učinkovitosti upravljanja zavarovanih območij v Sloveniji po uveljavljeni metodi RAPPAM.²⁰ S tem je tudi Slovenija delno že prispevala k izvajanju programa za zavarovana območja v okviru Konvencije o biološki raznovrstnosti, kjer je bil eden izmed ciljev do l. 2010 oceniti 30 % vseh zavarovanih

¹⁶ V l. 2010 za upravljanje devetih državnih zavarovanih območij 4.056.380 EUR, v l. 2011 na račun novega zakona o Triglavskem narodnem parku povečano na 4.593.380 EUR.

¹⁷ Hasler, Viktoria. 2010. Lebensministerium Österreich, e-sporočilo z dne 19.3.2010.

¹⁸ Scherfose, Volker. 2010. Bundesamt für Naturschutz in članek Scherfose, V. 2009. Stand der Entwicklung deutscher Nationalparke. v Naturschutz und Biologische Vielfalt, št. 72, s. 7–42.

¹⁹ Emerton, L., Bishop, J. in Thomas, L. 2006. Sustainable Financing of Protected Areas: A global review of challenges and options. – IUCN, Gland, Switzerland, Cambridge, UK, 97 str.

²⁰ http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/okolje/pdf/rappam_porocilo.pdf dostop 11.2.2011

območij na svetu z vidika učinkovitosti upravljanja. Študija o stanju na področju ocene učinkovitosti zavarovanih območij v Evropi²¹ ugotavlja, da glede učinkovitosti upravljanja zavarovanih območij v Evropi v primerjavi z ostalim svetom dosegamo malo boljše rezultate, možnosti za izboljšave pa seveda še vedno obstajajo skoraj z vseh vidikov v vseh državah. Tudi v Sloveniji smo na podlagi ocene učinkovitosti oblikovali 30 priporočil za izboljšave, žal z obstoječimi sredstvi in kadri vseh še ne moremo izvajati.

Ob srečevanju s kolegi iz drugih evropskih držav je razvidno, da si povsod prizadevajo izboljševati sistem zavarovanih območij. Tega se le izjemoma lotujejo z drastičnimi spremembami (npr. s centralizacijo prej decentraliziranega sistema), največkrat pa postopno (npr. z večjo vlogo lokalnih akterjev v svetih zavarovanih območij, s povezovanjem samostojnih upravljavcev v skupne zveze s skupnimi strategijami, s pospešeno pripravo načrtov upravljanja). Eden glavnih motivov za izboljšave je prav gotovo tudi pomanjkanje sredstev in s tem povezana želja, da bi z obstoječimi sredstvi izvedli čim več ter da bi znali prikazati konkretne učinke in bili tudi zaradi tega sposobni pridobiti dodatna sredstva iz drugih virov.

V Sloveniji so s trenutnim proračunskim financiranjem onemogočene vse večje investicije, s tem pa so tudi zmanjšane možnosti za pridobivanje dodatnih sred-

stev, npr. z vlaganji v javno infrastrukturo za obisk zavarovanih območij. Onemogočeno pa je tudi izvajanje nekaterih ključnih vsebinskih nalog, npr. izvajanje naravovarstvenega nadzora. Po podatkih poročil javnih zavodov iz l. 2009 predstavljajo namenska proračunska sredstva približno polovico vseh prihodkov, gre za najstabilnejši vir, sledijo prihodki iz prodaje blaga in storitev, prihodki iz projektov, v manjši meri pa prispevki občin ter sponzorjev in donatorjev.

Načrt upravljanja kot najpomembnejši instrument upravljanja zavarovanih območij zaenkrat še ni dovolj dobro izkoriščen. Zaradi vsebinske zahtevnosti in obsežnosti nalog, velikosti parkovnih območij ter pomanjkanja kadrov v javnih zavodih in na ministrstvu prihaja do znatnih časovnih zamud pri izvajanju teh nalog. Na Ministrstvu za okolje in prostor pripravljamo metodološko poenotena navodila ter kriterije in kazalce za spremljanje učinkovitosti upravljanja, v vseh parkih pa trenutno intenzivno pripravljajo načrte upravljanja.

Ugotavljamo premajhno zanimanje resorjev in lokalnih skupnosti za sodelovanje, ki bi lahko razvijalo vlogo upravljavcev na področju trajnostnega razvoja v zavarovanih območjih.

Delež od evropskih kohezijskih sredstev za turizem, ki ga v obdobju 2007–2013 na Ministrstvu za gospodarstvo namenjajo izgradnji javne turistične infrastrukture na zavarovanih območjih, je okrog 3 %. Gre za korak v pravo smer, ki pa je po naši oceni glede na pomen ohranjene narave za turizem v Sloveniji preskromen.

Na področju regionalnega razvoja je v okviru prioritete Razvoj regij iz sred-

stev Evropskega sklada za regionalni razvoj določen kazalnik za obdobje 2007–2013 »100 razvojnih projektov na Natura 2000 območjih«. Ocenjujemo, da ta kazalnik ne bo dosežen, zlasti ne tako, da bi ti projekti res pozitivno vplivali na doseganje ciljev območij Natura 2000.

Z Ministrstva za kulturo je čutiti načelno željo, da bi bili upravljavci čim bolj dejavni tudi na področju ohranjanja kulturne dediščine in krajine, vendar za to ni namenskih sredstev.

Podobno lahko trdimo tudi za področje kmetijstva. V preteklosti je bil pomemben dodatni vir za zavarovana območja tudi okrog 16 % delež letnega presežka prihodkov nad odhodki Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov RS. Ob zadnji spremembi zakona o skladu je bil ta vir dejansko ukinjen, iz česar lahko sklepamo o pogledu kmetijskega resorja pa tudi drugih akterjev na to področje v družbi.

Sodelovanje upravljavcev z občinami obstaja, a je preskromno. Kljub sodobnemu nastavku močnega zastopstva lokalnih skupnosti v svetih ali odborih upravljavcev se zdi, da občine predvsem pričakujejo, da bi morale od države na račun statusa zavarovanih območij dobivati dodatna sredstva, redko pa je z njihove strani čutiti pobude za sodelovanje, v katero bi bile tudi same pripravljene vlagati.

Upravljanje zavarovanih območij lahko izboljšujemo tudi s tesnejšo povezanostjo vseh upravljavcev, kar pomeni boljši prenos dobrih izkušenj in okrepitev pozicije pri pridobivanju dodatnih sredstev. Povečevanje učinkovitosti posameznega upravljavca je nujno, saj je neposredno odgovoren za upravljanje zavarovanega območja v ožjem smislu in glavni motor sodelovanja z drugimi nosilci razvoja in s tem upravljanja v širšem smislu. Pri tem si deli odgovornost z drugimi celo na področjih, ki so na prvi pogled izrazito naravovarstvena, npr. pri doseganju ciljev območij Natura 2000. Zato je za uspešno upravljanje v širšem smislu ključno dobro sodelovanje z ostalimi nosilci razvoja. Prek načrtov upravljanja, pa tudi programov dela in sodelovanja pri različnih aktivnostih je treba vedno znova zasledovati skupne cilje in s tem vsak po svojih močeh prispevati k ustvarjanju boljšega sveta.

*dr. Katarina Groznik Zeiler
Ministrstvo za okolje in prostor
Sektor za ohranjanje narave
Dunajska 48, 1000 Ljubljana*

²¹ Nolte, C et al. 2010. Protected Area Management Effectiveness Assessments in Europe. Bundesamt für Naturschutz, Bonn, 69 s.

